

KOMENTOSILTA
Kestävän sivistyksen rehtoriverkosto

Toimenpidesuosituks kestävän koulun rakentamiseen

Komentosilta-verkoston rehtorit

Koonti: Vilma Nikkanen & Jussi Tomberg

Elokuu 2026

Tiivistelmä

Koulun tulee olla yhteiskunnan väkivahva hinausalus eikä pohjaan juuttunut verkko.

Kestävä tulevaisuus ja siihen liittyvä osaaminen ovat keskeinen osa koulutuksen tulevaisuutta tilanteessa, jossa maapallon ekologinen kantokyky asettaa toiminnalle reunaehdot. Ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset kysymykset kietoutuvat yhteen ja edellyttävät koululta selkeää suuntaa ja kykyä tehdä perusteltuja valintoja.

Komentosilta-verkoston rehtorit kokevat, että kestävyys on välttämätön mutta rakenteellisesti heikosti huomioitu. Ilman selkeitä rakenteita, johtamisen tukea ja kytkentää pedagogiikkaan sekä arjen käytäntöihin kestävyys jää helposti korulauseeksi. Tilanne edellyttää valtakunnallisia ja kuntatason linjauksia, jotka tukevat koulujen työtä ja mahdollistavat paikalliset ratkaisut.

Haaste ei ole kestävyiden tärkeyden tunnistamisessa, vaan siinä, mitä se tarkoittaa koulun arjessa, kuka siitä vastaa ja miten sitä johdetaan. Työn reunaehdot – aika, resurssit, kuormitus ja todelliset vaikutusmahdollisuudet – on tunnistettava. Kestävyys on johdettava koulun rakenteisiin kokoavaksi periaatteeksi, joka ohjaa päätöksentekoa ja priorisointia sekä määrittää tulevaisuuden oppimisen, hyvinvoinnin ja sivistyksen perustan.

Toimenpidesuosituksukset kokoavat tutkimustietoa ja rehtoreiden näkemyksiä siitä, miten kestävyys voidaan johtaa pysyväksi osaksi koulun toimintaa. Suositusten tavoitteena on vahvistaa peruskoulun ja lukiokoulutuksen roolia kestävyysmurroksessa.

Suositukset viitenä kokonaisuutena:

1. Sivistyskäsitys täsmennetään vastaamaan planetaarista todellisuutta ja kytketään selkeästi koulun johtamiseen ja arjen valintoihin.
2. Määritellään yhteisesti tunnistettava perustaso kestäväille koululle, joka selkeyttää vastuunjakoa ja tukee ekologisen kestävyiden huomioimista osana kokonaisuutta.
3. Kunnat ja koulut rakentavat yhteisen kestävyystarinan, joka yhdistää strategiset tavoitteet, resurssit ja arjen käytännöt.
4. Vahvistetaan kestävyiden johtamista osana koulutuksen johtamisjärjestelmää ja rehtorin tehtävää.
5. Tuetaan koulua toimijuuden ja toivon kasvualustana osana koulun perustehtävää.

Monikriisien aika vaatii koululta kestävän suunnan

Ekologinen kriisi, teknologinen murros ja yhteiskunnalliset jännitteet muuttavat nopeasti koulutuksen toimintaympäristöä¹. Ennakointiselvitykset korostavat koulutuksen keskeistä roolia yhteiskunnan uudistumisessa ja vihreän siirtymän osaamistarpeissa^{1,2}. Samalla maapallon ekologinen kantokyky asettaa toiminnalle reunaehdot¹. Planetaarisen terveyden näkökulma korostaa ihmisen ja luonnon keskinäisriippuvuutta ja sen tunnistamista yhteiskunnallisen toiminnan lähtökohdaksi³.

Kestävyydestä on tullut monimerkityksinen ja ajoittain politisoitunut käsite. Keskustelu typistyy helposti vastakkainasetteluksi, vaikka kyse on hyvän elämän edellytyksistä ja yhteiskunnan pitkän aikavälin vakaudesta.

Asetelma on nurinkurinen. Ainoan maapallomme elinkelpoisuuden turvaamisen ei pitäisi olla mielipidekysymys.

Kestävyysosaaminen on koulutuksen tehtävä.

Koulutus muovaa yhteiskunnassa vahvistuvia arvoja, maailmankuvia ja käsityksiä tulevaisuudesta. Kestävyysosaamisen vahvistaminen on kirjattu koulutusjärjestelmän tehtäväksi⁴. Eurooppalainen GreenComp-viitekehys määrittelee keskeiset osaamisalueet, ja kansalliset linjaukset korostavat koulutuksen roolia yhteiskunnan uudistumiskyvyn vahvistamisessa^{5,6,7}.

Kestävyysosaaminen tarkoittaa kykyä hahmottaa kestävyysshaasteiden monimutkaisuutta, kuvitella vaihtoehtoisia tulevaisuuksia ja toimia niiden edistämiseksi. Se rakentuu arvojen ja maailmankuvien pohdinnalle sekä ymmärrykselle ihmisen ja luonnon keskinäisestä riippuvuudesta ja vastuusta tulevia sukupolvia kohtaan⁵.

Myös opetussuunnitelmat, lainsäädäntö ja peruskoulun tulevaisuusvisio vievät koulua kohti suuntaa, jossa elämä maapallolla, yhdessä ja merkityksellisesti on koulutuksen ydin^{4,8}. Kestävyysosaaminen on jo merkittävä osa koulutuksen perustehtävää ja yhteiskunnallista roolia. Koulun arjessa se kytkeytyy kuitenkin vaihtelevasti päätöksentekoon, johtamiseen ja toimintakulttuuriin⁹.

Nuorten tulevaisuususkko on koetuksella

Nuorten kokemukset muistuttavat, että yhteiskunta ei juuri nyt tee toiveikkaan tulevaisuuskuvan rakentamisesta helppoa. Tuoreen nuorisobarometrin mukaan nuorten usko tulevaisuuteen on historiallisen matalalla¹⁰.

2020-luvulla nuorten maailma voi olla yhtä aikaa hyvin pieni ja ennennäkemättömän globaali. Koko maailman kriisit voivat tulla suoraan omaan huoneeseen ilman suodattavia välikerroksia.

Aikuisten vastuulla on vahvistaa nuorten toimijuutta ja kokemusta siitä, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa ja se on vaikuttamisen arvoinen. Ilman tätä kestävyyskysymykset voivat näyttäytyä ylivoimaisina ongelmina sen sijaan, että ne nähtäisiin mahdollisuutena rakentaa parempaa tulevaisuutta.

Kouluissa on muutoshaaste

Koulujen kestävyysmurros on monitasoinen muutoshaaste, joka ulottuu samanaikaisesti arjen käytäntöihin, johtamiseen ja rakenteisiin⁹.

Kestävyys rakentuu ekologisen, sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen ulottuvuuden kokonaisuutena, mutta ilman yhteistä kehystä nämä ulottuvuudet jäävät helposti erillisiksi teemoiksi koulun toiminnassa^{5,9}.

Monia kestävyiden ulottuvuuksia johdetaan kouluissa jo vakiintuneiden rakenteiden kautta, kuten hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämisenä. Ekologinen kestävyys jää useammin hajanaiseksi ja vähemmän jäsentyneeksi kehittämisalueeksi⁹.

Koulutuksen johtamisen tutkimuksessa kestävyttä on tarkasteltu pitkään pääasiassa sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyiden näkökulmista, jolloin ekologinen ulottuvuus on jäänyt vähemmälle huomiolle¹¹. Tällöin kestävyiden merkitys koulun perustehtävässä jää helposti paikallisen tulkinnan varaan, ja johtajien arvot, maailmankuva ja tulevaisuuskäsitykset voivat vaikuttaa siihen, millaisia painotuksia koulun toiminnassa syntyy^{9,12}.

Luonnon monimuotoisuutta arvostava johtajuus kytkee kestävyiden koulun perustehtävään ja tekee näkyväksi ihmisen ja luonnon keskinäisriippuvuuden osana kaikkea toimintaa³.

Ekososiaalisen sivistyksen näkökulmasta kestävyiden ei tulisi olla erillinen teema, vaan tapa jäsentää oppimista, arjen käytäntöjä ja koulun toimintakulttuuria¹³.

Mitä minä oikeastaan johdan?

“Kestävyystyön haaste ei ole sen tärkeyden puute, vaan epäselvyys siitä, mitä kestävyys tarkoittaa, kuka siitä vastaa ja miten sitä johdetaan.”

Komentosilta-verkoston rehtoreilta kootut havainnot kuvaavat, miltä kestäväyistyön johtaminen koulun arjessa näyttää ja tuntuu¹⁴. Johtaminen tapahtuu rehtorin arkityössä useiden vaatimusten keskellä ja kestävyys on sovittava yhteen monien vaatimusten kanssa. Samanaikaisesti on huomioitava koulutuspoliittiset linjaukset ja uudistukset, hallinnolliset velvoitteet sekä koulun arjen realiteetit.

Kestävyydelle ei ole yhteistä tulkintaa eikä selkeää paikkaa koulun rakenteissa. Vastuunjako on epäselvä, priorisointi jää usein muiden tavoitteiden varjoon ja resurssit kohdentuvat epätasaisesti.

Tämän seurauksena kestäväyistyö rakentuu helposti yksittäisten toimijoiden varaan, näyttäytyy hajanaisena kokonaisuutena ja etenee vaihtelevasti koulujen välillä.

Rehtorit kaipaavat selkeää suuntaa ja yhteistä määrittelyä siitä, mitä kestävyys koulussa tarkoittaa sekä rakenteita, jotka tukevat toteuttamista eri tasoilla. Tilanne vaatii selkeitä valtakunnallisia linjauksia sekä kuntatasolla vahvempaa hallintorajat ylittävää yhteistyötä. Ilman tätä päätöksenteko ja koulun arki jäävät helposti epätahtisiksi, eikä kestävyys kiinnity pysyväksi osaksi koulun toimintaa.

Rakenteelliset suositukset kestävään kouluun

Toimenpidesuosituksukset kohdistuvat perusopetuksen ja lukiokoulutuksen ohjaukseen valtakunnallisella ja kuntatasolla.

1. Täsmennetään sivistyskäsitystä vastaamaan planetaarista todellisuutta

On toimittava yhden planeetan rajoissa. Sivistyskäsitystä täsmennetään niin, että kestävyys ohjaa koulun perustehtävää, johtamista ja arjen valintoja.

2. Määritellään kansallinen perustaso kestävälle koululle

Kestävyystyölle muotoillaan selkeä toimintakehys ja vähimmäisvaatimukset. Tehdään näkyväksi olemassa olevat käytännöt, kytketään ne kestävyiden tavoitteisiin ja selkeytetään vastuunjako. Tällöin kestävyys jäsentyy kokonaisuutena ja ekologinen ulottuvuus saa sille kuuluvan paikan.

3. Rakennetaan kunnille ja kouluille yhteinen kestävyystarina

Kuntien on kytkettävä koulut osaksi kestävyttä koskevaa päätöksentekoa yli hallintorajojen. Kestävyys ei etene kouluissa, jos kunnalliset päätökset tehdään irrallaan arjesta tai jäävät sivistystoimen vastuulle. Yhteinen kestävyystarina yhdistää toimijat ja tuo jatkuvuutta päätöksentekoon.

4. Vahvistetaan kestävyiden johtamista koulutusjärjestelmässä

Rehtoreille turvataan aika, tuki ja resurssit johtaa kestävyystyötä. Rehtorikoulutusta tulee kehittää kestävyiden johtamisen näkökulmasta yhteistyössä korkeakoulujen kanssa ja rakennetaan teemoihin täydennyskoulutusta. Kestävyys on osa rehtorin perustyötä ja priorisointia.

5. Tuetaan koulua toivon ja toimijuuden kasvualustana

Toiveikasta tulevaisuutta rakennetaan lasten ja nuorten toimijuudella. Kestävyystyö kytketään osaksi osallisuus- ja hyvinvointityötä sekä demokratiakasvatusta. Kouluissa tulee käsitellä kestävyyskysymyksiä myös dialogisesti.

1. Täsmennetään sivistyskäsitystä vastaamaan planetaarista todellisuutta

Sivistyskäsitteen tulkintaa täsmennetään niin, että yhden maapallon rajoissa toiminen, planetaarinen hyvinvointi, demokratia ja tulevaisuuden toimintakyky tunnistetaan johdonmukaisesti osaksi koulun perustehtävää.

Kyse ei ole uuden arvopohjan luomisesta, vaan olemassa olevan opetussuunnitelmaperustan tulkinnan selkeyttämisestä. Kestävyys kytketään koulun johtamiseen, päätöksentekoon ja arjen valintoihin siten, että se ohjaa tavoitteiden välistä priorisointia.

Sivistyskäsitteen selkeyttäminen antaa kouluille ja koulutuksen järjestäjille perustellun kehyksen käsitellä kestävyyskysymyksiä osana normaalia päätöksentekoa ja kehittämistä.

Miten tämä viedään rakenteisiin?

- Sivistyskäsityksen tulkintaa selkeytetään osana perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien arvoperustaa ja ohjausta.
- Ohjausasiakirjat ja tukimateriaalit laaditaan vahvistamaan yhteistä tulkintaa kouluissa ja kunnissa siitä, mitä sivistys ja kestävyys merkitsevät nykyisessä toimintaympäristössä.

Mitä tarkoittaisi koulun arjessa?

- Kestävyys hahmottuu koulun perustehtävää ohjaavana periaatteena, joka jäsentää opetussuunnitelman tavoitteiden kokonaisuutta ja niiden välistä suhdetta.
- Koulun arvot ja painopisteet sanoitetaan siten, että ne kytkeytyvät selkeästi ekososiaaliseen sivistykseen ja kestävään tulevaisuuteen.
- Henkilöstön kanssa käydään yhteistä keskustelua siitä, miten sivistyskäsitys näkyy arjen valinnoissa, johtamisessa ja toimintakulttuurissa, ei ainoastaan oppisisällöissä.
- Kestävyys kytketään olemassa oleviin tavoitteisiin, kuten hyvinvointiin, osallisuuteen ja oppimiseen, jolloin se ei näyttäydy uutena tai irrallisena vaatimuksena.

*“Kestävyydestä puhutaan paljon,
mutta ei ole aina selvää mistä
puhutaan, miten se liittyy koulun
perustehtävään ja
opetussuunnitelman
kokonaisuuteen.”*

KOMENTOSILLAN REHTORIT

2. Määritellään perustaso kestäväälle koululle

Perustaso ja siihen liittyvä kriteeristö kytketään osaksi koulutuksen ohjausjärjestelmää. Se rakentuu kolmelle tasolle: valtakunnalliselle, kuntatasolle ja koulutasolle.

Perustaso tarkastelee kestävyyttä kokonaisuutena, joka muodostuu ekologisesta, sosiaalisesta, kulttuurisesta ja taloudellisesta ulottuvuudesta. Sen tavoitteena on vahvistaa erityisesti ekologisen kestävyysasemaa koulun toimintajärjestelmässä ja varmistaa, että se kytkeytyy johdonmukaisesti koulun perustehtävään, johtamiseen ja arjen päätöksentekoon yhdessä muiden kestävyysulottuvuuksien kanssa.

Koulujen johtamisessa ja rakenteissa ekologinen kestävyys jää usein muita kestävyysulottuvuuksia heikommin näkyväksi, mikä näkyy myös rehtoreiden havainnoissa. Perustaso vastaa tähän rakenteelliseen haasteeseen. Koulussa on jo rakenteita, jotka tukevat kestävyyttä, kuten hyvinvointityö, osallisuus ja yhteisöllinen toimintakulttuuri, mutta niitä ei aina tunnisteta osaksi kestävyyskokonaisuutta. Perustason ja kriteeristön tehtävänä on tehdä nämä yhteydet näkyviksi ja kytkeä ne ekologisen kestävyysasematehtäviin.

Perustaso selkeyttää vastuunjakoa ja vähentää kestävyysaseman liittyvää epätahtisuutta koulutuksen ohjauksessa. Kriteeristö kokoaa yhteen lainsäädännön, opetussuunnitelmien ja koulun arjen vaatimukset ja tukee koulutuksen järjestäjiä sekä kouluja kestävyysaseman pitkäjänteisessä johtamisessa, jolloin ekologinen kestävyys saa selkeän ja näkyvän paikan muiden kestävyysaseman ulottuvuuksien rinnalla.

Miten tämä viedään rakenteisiin?

- **Valtakunnallisella tasolla** kestävän sivistyksen ja elämäntavan tavoitteet kirjataan selkeästi lainsäädäntöön sekä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.
 - Tämän pohjalta määritellään yhteiset periaatteet ja vähimmäisvaatimukset, jotka jäsentävät kestävyttä kokonaisuutena ja tekevät ekologisesta kestävyydestä johdettavan osan koulutusta sekä ohjaavat opetussuunnitelmien tulkintaa ja toimeenpanoa.
- **Kuntatasolla** kriteeristöä hyödynnetään sivistysohjelmissa, strategioissa ja ohjauksessa siten, että kestävyys huomioidaan koulutuksen resursoinnissa, priorisoinnissa ja kehittämisessä ja että kouluille asetettavat tavoitteet ja odotukset ovat keskenään linjassa.
- **Koulutasolla** perustaso tukee kestävyiden huomioimista osana toimintakulttuuria, johtamista ja arjen ratkaisuja sekä auttaa kytkemään esimerkiksi hyvinvointi- ja osallisuustyön osaksi kestävyiden kokonaisuutta.

Mitä tarkoittaisi koulun arjessa?

- Koulussa on yhteinen ymmärrys siitä, mitä kestävyys vähintään edellyttää ja missä kohdin voidaan tehdä koulukohtaisia valintoja.
- Ekologinen kestävyys toimii arjen päätöksenteon reunaehtona, mikä näkyy esimerkiksi tilojen käytössä, hankinnoissa, ruokailussa ja liikkumisessa osana koulun normaalia toimintaa.
- Koulussa jo olemassa olevat rakenteet, kuten hyvinvointi- ja osallisuustyö, tunnistetaan osaksi kestävyiden kokonaisuutta ja kytketään myös ekologisiin tavoitteisiin.
- Rehtori voi nojata kriteeristöön keskusteluissa henkilöstön, huoltajien ja kunnan kanssa, kun kestävyteen liittyviä ratkaisuja tehdään näkyviksi ja niitä perustellaan.

“Kestävyystyöhön kaivataan selkeää perustasoa ja etenemisen portaita. Rehtorin näkökulmasta on tärkeää, että on yhteisesti sovittuja kriteerejä, joiden varaan kestävyttä voidaan johtaa, priorisoida ja suhteuttaa koulun muihin tavoitteisiin.”

KOMENTOSILLAN REHTORIT

3. Rakennetaan kunnille ja kouluille yhteinen kestävyystarina

Kuntatasolla rakennetaan yhteinen kestävyystarina ja tulkintakehys, joka ohjaa lapsia ja nuoria koskevaa päätöksentekoa ja tukee koulun perustehtävää.

Tämä edellyttää, että kuntapäättäjät ja eri hallintokunnat tunnistavat koulun arjen todellisuuden ja toimivat yhteistyössä yli hallintorajojen. Kestävyys, erityisesti ekologinen kestävyys, ei etene kouluissa, jos sitä koskevat päätökset tehdään irrallaan koulun toimintaympäristöstä tai rajautuvat vain sivistystoimen vastuulle.

Yhteisen kestävyystarinan ja tulkintakehysten tehtävänä on vähentää päätöksenteon ja toiminnan epätahtisuutta sekä tukea jatkuvuutta tilanteissa, joissa päättäjät, viranhaltijat tai koulun johto vaihtuvat.

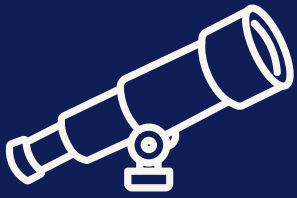
Miten tämä viedään rakenteisiin?

- Kunta muodostaa yhteisen kestävyystarinan, joka yhdistää koulutuksen, ilmasto- ja ympäristötyön, hyvinvoinnin, tilapalvelut, ruokailun, hankinnat ja liikkumisen yhdeksi kokonaisuudeksi.
- Kuntapäättäjien ja viranhaltijoiden ymmärrystä koulun arjesta ja opetuksen reunaehdoista vahvistetaan osana valmistelua ja päätöksentekoa. Kouluille asetettavat tavoitteet, odotukset ja resurssit sovitetaan yhteen siten, että vastuut ja vaikutusmahdollisuudet ovat selkeitä.
- Kestävyys kirjataan sivistysohjelmiin ja strategioihin konkreettisina tavoitteina, jotka edellyttävät poikkihallinnollista yhteistyötä.
- Strategiset kirjaukset kytketään toimeenpanoon määrittelemällä vastuut, aikataulut, seuranta sekä tarvittavat resurssit ja työaika myös sivistystoimen ulkopuolella.

Mitä tarkoittaisi koulun arjessa?

- Kunnan yhteinen kestävyystarina näkyy koulun arjessa selkeänä tavoitteena. Koululle asetetut tavoitteet, resurssit ja odotukset ovat keskenään linjassa, eikä yksittäisiä hankkeita lisätä ilman yhteyttä kokonaisuuteen.
- Koulun kestävyteen liittyvät ratkaisut, kuten tilojen käyttö, ruokailu, liikkuminen ja hankinnat, tukevat opetuksen tavoitteita ja ovat osa normaalia toimintaa. Päätökset eivät synnytä ristiriitaa pedagogisten tavoitteiden ja arjen käytäntöjen välille.
- Rehtori voi nojata kunnan yhteisiin linjauksiin keskusteluissa henkilöstön, huoltajien ja eri hallintokuntien kanssa. Vastuu ei henkilöidy, vaan päätöksenteolla on jaettu perusta.
- Koulu näyttäytyy oppilaille ja huoltajille johdonmukaisena toimijana, jossa puhe ja teot kohtaavat ja kestävyttä koskevat ratkaisut ovat perusteltuja ja läpinäkyviä.

“Työ sirpaloituu, kun vaatimukset kasautuvat ilman yhteistä priorisointia, selkeitä linjauksia tai riittävää resursointia. Kuntatason etäisyys koulun arjesta ja hallintokuntien välisen yhteistyön puute vaikeuttavat pitkäjänteistä johtamista.”

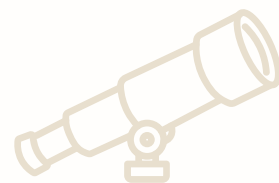

4. Vahvistetaan kestävyysjohtamista koulutusjärjestelmässä

Kestävyys kytketään rakenteellisesti osaksi koulutuksen johtamisjärjestelmää, mukaan lukien rehtorikoulutuksen kehittäminen.

Rehtorille turvataan selkeät edellytykset johtaa kestävyystyötä osana koulun perustehtävää. Tämä edellyttää yhteisiä linjauksia, selkeää vastuunjakoa ja johdonmukaista tukea kaikilla tasoilla.

Kestävyys tunnistetaan osaksi koulutuksen johtamisjärjestelmää ja rehtorin johtamistehtävää. Rehtorilla on käytössään valtakunnalliset ja kuntatason linjaukset, joiden pohjalta kestävyyttä voidaan priorisoida suhteessa muihin vaatimuksiin.

Miten tämä viedään rakenteisiin?

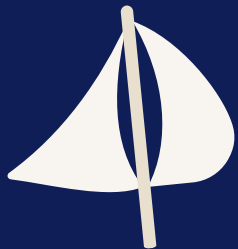
- Kestävyys kytketään osaksi koulutuksen johtamisjärjestelmää ja rehtorin johtamistehtävää.
- Kestävyyden johtamiseen osoitetaan aikaa, tukea ja päätösvaltaa osana rehtorin kokonaistyötä.
- Rehtorikoulutusta ja korkeakouluyhteistyötä kehitetään siten, että rehtoritehtävän aloittavilla on valmiudet kestävyyden johtamiseen osana kokonaisjohtamista, priorisointia ja poikkihallinnollista yhteistyötä.
- Täydennyskoulutus tukee kestävyyden johtamista rehtorin työn eri vaiheissa ja huomioi muuttuvan toimintaympäristön haasteet.

Mitä tämä tarkoittaisi koulun arjessa?

- Rehtorin johdolla arvioidaan, mahdollistavatko koulun johtamisen ja toiminnan rakenteet kestävyyden toteutumisen arjessa sitoutumisen, viestinnän, johdetun yhteisen keskustelun ja konkreettisen toiminnan tasolla.
- Kestävyys on osa johtoryhmän ja tiimien säännöllistä työskentelyä sekä koulun pysyviä kehittämisrakenteita.
- Vastuut ja roolit ovat näkyviä ja kirjattuja, ja ne tukevat henkilöstön yhteistyötä.
- Kestävyyttä koskevat linjaukset ja käytännöt dokumentoidaan, ja ne jatkuvat johdonmukaisesti myös henkilöstö- ja johdonvaihdoksissa.
- Uudet rehtorit ja esihenkilöt saavat valmiudet jatkaa ja kehittää kestävyystyötä osana koulun kokonaisjohtamista.

“Kestävyys tuo johtamiseen uusia vaatimuksia, joihin ei aina ole osaamista tai tukea. Ilman selkeitä rakenteita kestävyys jää helposti muiden tehtävien varjoon ja vaikeuttaa työn kokonaisuuden hallintaa.”

KOMENTOSILLAN REHTORIT

5. Tuetaan koulua toivon ja toimijuuden kasvualustana

Koulun tehtävää lasten ja nuorten toimijuuden ja kansalaisvalmiuksien vahvistajana tuetaan tietoisesti osana kestävyiden edistämistä.

Kestävyystyö kytketään lasten ja nuorten toimijuuteen, osallisuuteen ja toivon rakentamiseen osana koulun perustehtävää. Toimijuus ja kansalaisvalmiudet tunnistetaan keskeiseksi osaksi kestävä tulevaisuuden edistämistä.

Kouluja tuetaan käsittelemään kestävyyskysymyksiä dialogisesti ja turvallisesti selkeiden raamien puitteissa. Kestävyys kytkeytyy johdonmukaisesti demokratiakasvatukseen ja hyvinvointiin, mikä tukee yhtenäistä tulkintaa kouluissa ja kunnissa.

Miten tämä viedään rakenteisiin?

- Toimijuus ja kansalaisvalmiudet tunnistetaan keskeiseksi osaksi kestävyyttä, ja ne huomioidaan opetuksen, arvioinnin ja koulun toimintakulttuurin ratkaisuissa.
- Kouluja tuetaan käsittelemään kestävyyskysymyksiä dialogisesti ja turvallisesti selkeiden raamien puitteissa. Keskustelulle varataan tilaa, ja henkilöstöllä on tukea vaikeiden ja ristiriitaisten teemojen käsittelyyn.
- Kestävyys kytkeytyy johdonmukaisesti demokratiakasvatukseen ja hyvinvointiin, mikä vahvistaa yhtenäistä tulkintaa kouluissa ja kunnissa.

Mitä tarkoittaisi koulun arjessa?

- Kouluissa rohkaistaan keskusteluun, argumentointiin ja erilaisten näkökulmien punnintaan osana opetusta ja toimintakulttuuria.
- Lasten ja nuorten huolia kuullaan ja käsitellään rakentavasti, eikä niitä ohiteta hankalina tai epämukavina.
- Mahdollistetaan turvalliset ja ohjatut vaikuttamisen muodot myös silloin, kun ne sisältävät kriittisiä tai vallitsevia käytäntöjä haastavia näkökulmia.
- Aikuisten rooli on ohjata, rajata ja mahdollistaa. Vastuu ei siirry lapsille ja nuorille.
- Kestävyys kytkeytyy käytännössä demokratiakasvatukseen ja hyvinvointiin, mikä vahvistaa yhteistä tulkintaa kouluissa ja kunnissa.

“Keskustelu- ja argumentaatiotaidot ovat koetuksella kompleksisessa ja nopeita tulkintoja suosivassa toimintaympäristössä.

Toimijuus vahvistuu vain, jos koulussa on tilaa keskustella, harjoitella argumentointia ja käsitellä erilaisia näkemyksiä.”

KOMENTOSILLAN REHTORIT

Lähteet

1. Sitra. (2026). *Megatrendit 2026: Kohti uutta yhteiskuntasopimusta*. Helsinki: Sitra.
2. Kuusela, O.-P., Mykrä, N., Jousilahti, J., Neuvonen, A., Arola, T., Markkanen, I., ym. (2023). *Vihreän siirtymän osaamis- ja koulutustarpeet VISIOS*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:31. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. ISBN 978-952-383-463-7.
3. Terveystieteiden tutkimuskeskus. (2025). *Planetaarinen terveys ja hyvinvointi*. Saatavilla: <https://thl.fi/aiheet/ymparistoterveys/ajankohtaista/planetaarinen-terveys-ja-hyvinvointi>
4. Opetushallitus. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 & Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019*. Helsinki: Opetushallitus.
5. Bianchi, G., Pisiotis, U., & Cabrera Giraldez, M. (2022). *GreenComp: Kestävää kehitystä koskeva eurooppalainen osaamiskehys* (EUR 30955 FI). Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto. <https://doi.org/10.2760/595099>
6. Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020). *Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävän kehityksen linjaus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:9*. Helsinki: OKM.
7. Opetus- ja kulttuuriministeriö & Opetushallitus. (2023). *Kestävyyskasvatuksen kehittämishanke: Selvitys ja toimenpide-ehdotukset*. Helsinki.
8. Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2026). *Peruskoulu 2045: Elämää varten. Visio suomalaiselle peruskoululle*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026. Helsinki: OKM. ISBN 978-952-415-029-3.
9. Mykrä, N. (2021). *Peruskoulu ekologista kestävyttä edistämässä: Toiminnanteoreettinen tutkimus koulun monitasoisesta muutoshaasteesta (väitöskirja)*. Tampere: Tampereen yliopisto.
10. Laine, S., & Laine, K. (toim.). (2026). *Nuorisobarometri 2025*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. <https://doi.org/10.57049/nts.1883>
11. Hanhimäki, E., & Risku, M. (2021). *The cultural and social foundations of ethical educational leadership in Finland*. Teoksessa: *The cultural and social foundations of educational leadership: An international comparison* (s. 83–99).
12. Dietz, T., Fitzgerald, A., & Shwom, R. (2005). *Environmental values*. *Annual Review of Environment and Resources*, 30, 335–372.
13. Salonen, A. O., & Bardy, M. (2015). *Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen*. *Aikuiskasvatus*, 35(1), 4–15. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/94118>
14. Komentosilta-hanke. (2025–2026). *Rehtoreilta kerätty aineisto kestävyden johtamisesta ja rakenteellisista haasteista kouluissa* (julkaisematon aineisto).
 - *Lukiolaki 714/2018*.
 - Opetushallitus. (2024). *Kestävän kehityksen keskeiset käsitteet*. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestavan-kehityksen-keskeiset-kasitteet>
 - *Perusopetuslaki 628/1998* (muut. 245/2025).
 - Reinekoski, T. (2025). *The End of Change as We Know It: How Cities Figure Out What the Problem Is with Climate Governance* (Tampere University Dissertations 1299). Tampere: Tampere University.

Kestävä koulu näkyy, tuntuu ja tuoksuu heti kannella.

Komentosilta varmistaa, että reitti on selvä.

Komentosilta on Oulun kaupungin koordinoima kestävän sivistyksen rehtoriverkosto ja kehittämishanke (1/2025-2/2027), jonka tavoitteena on vahvistaa koulutuksen roolia kestävän tulevaisuuden suunnannäyttäjänä yhdistämällä tutkimuksen, rehtoreiden kokemuksen ja koulun arjen ratkaisut.

Kannelle on noussut 36 rehtoria eri puolilta Suomea. Lisäksi mukana on joukko kumppaneita, jotka tuovat verkoston toimintaan tieteeseen nojautuvaa tilannekuvaa, innostavia esimerkkejä sekä asiantuntijatukea kestävyysosaajaksi kouluttautumiseen. Hanketta rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

Lisätietoja:

Projektikoordinaattori

Vilma Nikkanen

vilma.nikkanen@ouka.fi

Kestävyysasiantuntija

Jussi Tomberg

jussi.tomberg@ouka.fi